

TRENDS EN EVOLUTIES IN HET AANSPRAKELIJKHEIDS-
EN VERZEKERINGSRECHT

TRENDS EN EVOLUTIES IN
HET AANSPRAKELIJKHEIDS-
EN VERZEKERINGSRECHT

IIIde Interuniversitair Congres
over Aansprakelijkheids- en
Verzekeringsrecht (ICAV III)

Ilse SAMOY
Caroline VAN SCHOUBROECK
(eds.)

 intersentia
Antwerpen – Cambridge

Trends en evoluties in het aansprakelijkheids- en verzekeringsrecht. ICAV III
Ilse Samoy en Caroline Van Schoubroeck (eds.)

© 2019 Intersentia
Antwerpen – Cambridge
www.intersentia.be

Cover: M.C. Escher's "Dauwdruppel" © 2019 The M.C. Escher Company B.V. –
Baarn. Alle rechten voorbehouden – www.mcescher.nl

ISBN 978-94-000-1008-6
D/2019/7849/134
NUR 822

Dit boek is eveneens digitaal beschikbaar op www.jurisquare.be.

Alle rechten voorbehouden. Behoudens uitdrukkelijk bij wet bepaalde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt, op welke wijze ook, zonder de uitdrukkelijke voorafgaande toestemming van de uitgever.

Ondanks alle aan de samenstelling van de tekst bestede zorg, kunnen noch de auteurs noch de uitgever aansprakelijkheid aanvaarden voor eventuele schade die zou kunnen voortvloeien uit enige fout die in deze uitgave zou kunnen voorkomen.

WOORD VOORAF

U hebt in uw handen het verslagboek van het congres ICAV III, dat plaatsvond in Leuven op 7 december 2018. Vergis u niet: ICAV staat niet voor een Iers investeringsfonds met eenzelfde afkorting. ICAV staat hier voor het Interuniversitair Centrum voor Aansprakelijkheids- en verzekeringsrecht. Dit centrum werd ondertussen al zes jaar geleden in Antwerpen boven de doopvont gehouden. De stichtende leden zijn Vlaamse professoren actief in het aansprakelijkheids- en verzekeringsrecht: Ludo Cornelis (VUB, ondertussen emeritus), Geert Jocqué (raadsheer in het Hof van Cassatie en KU Leuven), Marc Kruithof (UGent), Ilse Samoy en Caroline Van Schoubroeck (KU Leuven) en Thierry Vansweevelt en Britt Weyts (UAntwerpen).

We vierden vorig jaar ons lustrum en we hopen dat dit ‘merk’ stilaan bekendheid geniet. De missie van het ICAV is om samen te werken in het domein van het aansprakelijkheids- en verzekeringsrecht en dat op verschillende manieren. Naast het tweejaarlijkse Interuniversitair Congres, omvat de ICAV-reeks uitgegeven bij Intersentia al twaalf boeken, waaronder niet alleen congresverslagboeken, zoals van de twee vorige ICAV-congressen, maar ook doctoraten en monografieën (<https://intersentia.be/nl/catalogsearch/result/index/?dir=desc&order=relevance&p=1&q=ICAV>). Daarnaast biedt ICAV een platform voor doctorandi en jonge onderzoekers in de vorm van tweejaarlijkse gezamenlijke besloten doctoraatsseminaries (afwisselend in Antwerpen, Gent, Leuven en Brussel). Hoewel in een veilige omgeving, presenteren en onderwerpen zij hun onderzoek aan de kritische doch constructieve commentaren van de professoren en andere onderzoekers van alle deelnemende faculteiten. Tot nu toe staan er tien dergelijke seminaries op de teller en het volgende is gepland voor december 2019. Kortom, het ICAV is op kruissnelheid.

Het ICAV-congres hanteert een vast stramien, met vaste rubrieken. De bedoeling is dat de toehoorder na afloop de aula verlaat met het gevoel dat hij of zij weer helemaal mee is in het aansprakelijkheids- en verzekeringsrecht, een grondiger kennis heeft van een aantal thema's, *food for thought* heeft gekregen en vooral ten volle beseft wat een mooie vakdomeinen het aansprakelijkheids- en verzekeringsrecht wel zijn.

Deze derde editie van het congres was de gelegenheid om een nieuwe traditie in te voeren en twee jonge leden van ICAV te vragen om een congresverslag te maken, waarmee dit verslagboek van start gaat. Christopher Borucki en Pieter Gillaerts hielden de pen vast voor deze primeur.¹ In dit congresverslag krijgt u

¹ Eerder gepubliceerd als: C. BORUCKI en P. GILLAERTS, “Verslag derde ICAV-congres op 7 december 2018 te Leuven”, *TPR* 2019, 415-421.

een boeiend en volledig overzicht van de bijdragen, met bijzondere aandacht voor de interactie tussen de sprekers en het publiek. Dankzij hen kunnen we het woord vooraf van dit boek deze keer dan ook kort houden.

De rubriek ‘actualia’ staat zoals steeds in het teken van de recentste ontwikkelingen in het aansprakelijkheids- en verzekeringsrecht. Hubert Bocken en Geert Jocqué verzorgen het luik aansprakelijkheidsrecht met daarin bijzondere aandacht voor het ontwerp tot herziening en codificatie van het buitencontractuele aansprakelijkheidsrecht, terwijl Caroline Van Schoubroeck toelichting geeft bij het verzekeringsrecht.

Wannes Buelens geeft in de rubriek ‘aanstormend talent’ een stand van zaken na vijf jaar werking van het Fonds Medische Ongevallen, met bijzondere aandacht voor het medisch ongeval zonder aansprakelijkheid.

Brecht Verkempinck behandelt aansluitend in de rubriek ‘bruggen naar andere rechtstakken’ de disproportionele schadevergoeding in het contractenrecht.

Ludo Cornelis geeft in de rubriek ‘stellingen en tegenspraak’ zijn visie op de ‘normalisering’ van bedrog.

Rafaël Jafferali sluit in de rubriek ‘over de taal- en landsgrenzen heen’ af met drie thema’s waarover de Franstalige en Nederlandstalige afdelingen van het Hof van Cassatie ogenschijnlijk verdeeld zijn, namelijk loondoorbetaling in het vrij onderwijs, de theorie van verlies van een kans en de theorie van het rechtmatige belang.

We danken alle sprekers, auteurs en de deelnemers voor hun gewaardeerde medewerking voor het welslagen van het congres en de interessante, leerrijke en bijwijlen ook uitdagende lectuur.

Veel leesplezier en hopelijk zien we elkaar (terug) bij de vierde editie van het ICAV-congres op 4 december 2020 in Antwerpen!

Ilse Samoy
Hoogleraar KU Leuven

Caroline Van Schoubroeck
Hoogleraar KU Leuven

INHOUD

<i>Woord vooraf</i>	v
Trends en evoluties in het aansprakelijkheids- en verzekeringsrecht Verslag derde ICAV-congres op 7 december 2018 in Leuven Christopher BORUCKI en Pieter GILLAERTS	1
Actualia	1
Aanstormend talent	5
Bruggen naar andere rechtstakken	6
Stellingen en tegenspraak	7
Over de taal- en landsgrenzen heen	9
Tot slot	9
Samenloop en causaliteit in het Voorontwerp Buitencontractuele aansprakelijkheid Hubert BOCKEN	11
I. Inleiding	11
II. Het voorontwerp: algemeen	11
A. Historiek	11
B. Hercodificatie – Doelstellingen, resultaten en beperkingen	14
III. Samenloop	17
A. Uitgangspunt: cumulatieve toepassing van rechtsregels waar- van de toepassingsvoorwaarden vervuld zijn	17
B. Samenloop van contractuele en buitencontractuele aansprake- lijkheid: de benadeelde heeft in beginsel de keuze	18
C. Hulpverleners zijn onderworpen aan het buitencontractueel aansprakelijkheidsrecht, ook jegens de medecontractant van hun opdrachtgever	22
IV. Oorzakelijk verband	25
A. Algemeen	25
B. Feitelijke causaliteit: de oorzaak is een noodzakelijke voor- waarde voor de schade	27
1. De <i>conditio sine qua non</i> -regel	27
2. Beleidsmatige correctie: artikel 5.162, tweede lid	29

3.	Logische correctie: artikel 5.163	30
C.	Pluraliteit van oorzaken – De equivalentieeler	31
1.	Aansprakelijkheid <i>in solidum</i> is de regel.	31
2.	Ertoe aanzetten een fout te begaan en helpen met dit doel: aansprakelijkheid <i>in solidum</i>	32
3.	Gemeenschappelijke fouten: hoofdelijke aansprakelijkheid	32
4.	Collectieve fouten: aansprakelijkheid <i>in solidum</i> met mogelijkheid tot tegenbewijs.	33
D.	Proportionele aansprakelijkheid in twee gevallen van causale onzekerheid	34
1.	Het bewijs van causale verbanden algemeen	34
2.	Proportionele aansprakelijkheid in plaats van vergoeding voor het verlies van een kans: artikel 5.158.	35
3.	Proportionele aansprakelijkheid bij onzekerheid over de identiteit van de veroorzaker – Alternatieve causaliteit – Artikel 5.169.	38
E.	Vermindering van aansprakelijkheid bij fout van de bena- deelde: artikel 5.170	39

Recente ontwikkelingen in het aansprakelijkheidsrecht

	Geert JOCQUÉ	43
I.	Inleiding	43
II.	Het subjectief element van de fout	43
A.	Geen algemene vereiste	43
B.	Gronden van uitsluiting van aansprakelijkheid	44
C.	Minderjarigen en geestesgestoorden.	47
1.	Minderjarigen	47
2.	Geestesgestoorden	48
III.	Schade en schadeloosstelling	50
A.	Preventiekosten.	50
B.	Bijzondere kwetsbaarheid en vooraf bestaande toestand van de benadeelde	51
1.	Bijzondere kwetsbaarheid van de benadeelde	51
2.	Vooraf bestaande toestand van de benadeelde.	51
C.	Herstel in natura.	52
D.	Uitkeringen en voordelen ontvangen door de benadeelde of de aansprakelijke	54
1.	Uitkeringen en voordelen ontvangen door de benadeelde.	54
2.	Voordelen ontvangen door de aansprakelijke	56
E.	Verergering van de schade	57
F.	Vrije beschikking over de schadevergoeding.	58
G.	Bevel of verbod	59

Recente ontwikkelingen in het verzekeringsrecht, met aandacht voor de hervormingsplannen

Caroline VAN SCHOUBROECK	61
I. Inleiding	61
II. Wetgeving	62
A. Controle, verzekeringsdistributie en gedrag	62
1. Controle op (her)verzekeringsondernemingen	62
2. Verzekeringsdistributie en gevolmachtigde onderschrijvers	63
3. Gedragsregels.	65
B. Verzekeringsovereenkomst.	66
1. Rechtsbijstandsverzekering.	67
2. Levensverzekeringen	69
a. Erfrecht: inbreng en inkorting	69
b. In gemeenschap gehuwden	71
c. Uitbetalingstermijnen.	71
d. Schuldsaldoverzekeringen	72
e. Slapende levensverzekeringen	73
f. Maximale technische rentevoet	74
3. Verzekering BA privéleven	74
C. Verzekering en vergoeding verkeersongeval motorrijtuigen	75
1. KB van 13 februari 1991.	75
2. Aanhangwagens en toeristische miniatuurtreinsleep	76
3. Wijzigingen WAM-wet	77
a. Verzekeringsplicht en toepassing WAM-wet	78
b. Waarborg aansprakelijkheid motorrijtuigen	81
c. Vergoedingsregeling zwakke weggebruiker	82
d. Vergoedingsregeling indien er geen aansprakelijke geïdentificeerd kan worden	82
4. Minimumvoorwaarden verzekeringsovereenkomsten BA motorrijtuigen	84
III. Rechtspraak	87
A. IPR – Bevoegde rechter	87
B. Algemene bepalingen landverzekeringsovereenkomst	89
1. Verzeekerbaar belang (art. 91 en 105 W.Verz. – art. 37 en 51 WLVO)	89
2. Verzwijging en verzwaring (art. 58 en 81 W.Verz. – art. 5 en 26 WLVO)	89
3. Begrip opzettelijk schadegeval (art. 62, eerste lid W.Verz. – art. 8, eerste lid WLVO)	90
4. Verval van dekking (art. 65 W.Verz. – art. 11 WLVO)	91
5. Combinatiepolis (art. 66 W.Verz. – art. 12 WLVO)	93
6. Verjaring (art. 89 W.Verz. – art. 35 WLVO)	94

7.	Subrogatierecht van de indemnitare verzekeraar (art. 95 W.Verz. – art. 41 WLVO)	94
C.	Zaakverzekering	95
1.	Vergoeding tegen nieuwwaarde	95
2.	Bevoorrechte en hypothecaire schuldeisers	96
D.	Aansprakelijkheidsverzekering	96
1.	Rechtstreekse vordering in BA-verzekering (art. 150 W.Verz.) . .	96
2.	Tussenkost van de BA-verzekeraar in de rechtspleging (art. 153 W.Verz. – art. 89 WLVO)	97
E.	Motorrijtuigenverzekering	98
1.	Strafrechtelijke sancties wegens niet-naleving verzekeringsplicht (art. 22 WAM-wet)	98
2.	Waarborg BA	98
3.	Vergoedingsregeling zwakke weggebruiker (art. 29bis WAM-wet)	101
IV.	Hervorming en codificatie verzekeringsrecht	104
A.	Historiek werkzaamheden	104
B.	Doelstellingen, structuur en inhoud	105

Het medisch ongeval zonder aansprakelijkheid

	Wannes BUELENS	113
I.	Inleiding	113
II.	Krachtlijnen van het begrip MOZA	116
A.	De causaliteitsvoorwaarden	116
B.	Verhouding met het aansprakelijkheidsrecht	118
1.	Verhouding met de aansprakelijkheid van een zorgverlener . .	118
2.	Verhouding met een aansprakelijke niet-zorgverlener	121
C.	Bijzondere vergoedingsvoorwaarden: abnormaliteitscriteria	123
1.	Het vermijdbaarheidscriterium	125
a.	Analyse	125
b.	Een bewijslastverlichting om tegemoet te komen aan de gemeenrechtelijke bewijsproblemen	130
2.	Het onvoorzienbaarheidscriterium	133
a.	Beoordeling op basis van het onverwachte karakter van het schadeverloop	134
b.	Beoordeling op basis van de relatieve ernst van de schade .	142
c.	Beoordeling op basis van de relatieve ernst van de schade moet worden afgewezen	144
III.	Besluit	145

Disproportionele schadevergoedingen in het contractenrecht	
Brecht VERKEMPINCK	147
I. Probleemstelling	147
A. Wanprestaties	147
B. ... en hun risico op contractprijsoverstijgende schade	148
C. Impact op schadevergoeding?	149
II. Volledige schadevergoeding en vergoedingsmatiging	150
A. Volledige schadevergoeding	150
1. Algemeen principe	150
2. Positief belang	152
3. Potentieel zware impact	160
B. Matiging in het licht van de contractprijs?	161
1. Amerikaans recht	161
2. Belgisch recht	165
3. Unierecht	169
III. Gemeenrechtelijke matigingstechnieken?	172
A. Voorzienbaarheidslimiet	173
1. Situering	173
2. Historische techniek: onvoorzienbaarheid van extrinsieke schade	180
3. Amerikaanse techniek: verlaging van onvoorzienbaarheidsdrempel	183
4. Internationale techniek: flexibele invulling van onvoorzienbaar schadetype	184
5. Teleologische techniek: correctie vanuit contractuele risicoverdeling	185
6. Inventieve techniek: inbedding van zuivere matigingsgrond ..	187
B. Procesrechtelijke technieken	190
1. Ambtshalve inkorting tot kansschade	190
a. Causaliteit en kansschade	190
b. Klassiek beschikkingsbeginsel	192
c. Modern beschikkingsbeginsel	194
d. Wijze van tempering van disproportionele schadevergoedingen	197
2. Bewijsbeoordeling	199
C. Causaliteit	200
1. Indirectheidslimiet	200
2. Causaliteitsdoorbrekende slachtofferfout	203
3. Nieuwe causaliteitsleer	205
IV. Conclusie	207

Lang leve het bedrog! Hoe het (aansprakelijkheids)recht bedrog, geweld, misbruik en ongeoorloofdheid aanmoedigt	
Ludo CORNELIS	209
I. Inleiding	209
II. Welkom in de wonderlijke wereld van het bedrog	210
III. Rechtsregelontwijking en, in het bijzonder, fiscale “optimalisatie” als bedrieglijk en derhalve ongeoorloofd gedrag	216
IV. Bedrog: het nieuwe normaal (?)	217
V. Waar het misloopt	224
VI. Het betere antwoord van recht en rechtsbedeling?	229
VII. Beterschap op komst?	237
La frontière linguistique est-elle soluble dans le droit de la responsabilité ? Trois questions qui ont divisé les chambres de la Cour de cassation	
Rafaël JAFFERALI	245
I. Introduction	245
II. Le recours propre de la Communauté en matière d’enseignement subventionné.	246
III. La théorie de la perte d’une chance.	250
IV. La légitimité du dommage réparable	259
V. Conclusion : une différence de culture ?	266